

INSTRUCȚIUNE

PRIVIND RĂSPUNSUL
CENTRULUI DE MEDICINĂ LEGALĂ
LA CAZURILE DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE,
INCLUSIV CA FORMĂ DE VIOLENȚĂ
ÎMPOTRIVA FEMEILOR

CHIȘINĂU, 2021

Prezenta Instrucțiune a fost elaborată cu sprijinul Centrului de Drept al Femeilor în cadrul proiectului „Consolidarea eficienței și accesului la justiție în Moldova”, implementat de PNUD Moldova, cu suportul financiar al Suediei. Opiniile aparțin autorilor și nu reflectă neapărat opinia PNUD și Suediei.

Autor:

Andrei Pădure, doctor habilitat în științe medicale, conferențiar universitar, șef catedră Medicină legală a USMF „Nicolae Testemițanu”, șef Secție analitico-științifică a Centrului de Medicină Legală

CENTRUL DE MEDICINĂ LEGALĂ

MINISTERUL SĂNĂTĂȚII AL REPUBLICII MOLDOVA

MD-2025, mun. Chișinău, str. Vl. Korolenco, 8; tel./fax: 37322727933;
IDNO 1006601004105; www.medicina-legala.md; e-mail: cancelaria.cml@cml.gov.md

ORDIN mun. Chișinău

din 20 septembrie 2021

nr. 62

Cu privire la implementarea Instrucțiunii
privind răspunsul Centrului de Medicină Legală
la cazurile de violență în familie, inclusiv ca formă
de violență împotriva femeilor

În contextul activităților din cadrul proiectului „Consolidarea eficienței și accesului la justiție în Moldova” implementat de PNUD Moldova cu suportul financiar al Suediei, în baza propunerilor Centrului de Drept al Femeilor privind gestionarea adecvată a cazurilor de violență în familie și în bază de gen, în temeiul pct. 9 subpct. 5) al Regulamentului Centrului de Medicină Legală aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 58/2010,

APROB:

Instrucțiunea privind răspunsul Centrului de Medicină Legală la cazurile de violență în familie, inclusiv ca formă de violență împotriva femeilor, anexa nr. 1

ORDON:

1. A implementa și aplica instrucțiunea aprobată în activitatea experților judiciari din cadrul Centrului de Medicină Legală.
2. Șeful secției Evaluare și monitorizare:
 - 1) va aduce la cunoștința șefilor de secții medico-legale teritoriale și de psihiatrie medico-legală prevederile prezentului ordin prin expedierea pe adresa electronică (email) corporativă;
 - 2) va asigura repartizarea broșurilor oferite de Centrul de Drept al Femeilor;
3. Juristconsultul va plasa pe platforma electronică Sistemul de management al calității CML versiunea electronică a prezentului ordin.
4. Șefii subdiviziunilor indicate:
 - 1) vor aduce la cunoștința angajaților din subordine prevederile prezentului ordin contra semnătură;
 - 2) vor asigura controlul privind respectarea de către angajații din subordine a prevederilor prezentului ordin.

Controlul îndeplinirii prezentului ordin mi-l asum personal.

Director

Vasile ȘARPE

CAPITOLUL I.

Dispoziții generale

1. Prevederile prezentei Instrucțiuni stabilesc atribuțiile experților judiciari ai Centrului de Medicină Legală în procesul identificării efective a cazului/victimelor violenței în familie și realizării intervențiilor medico-legale, psihiatrico-legale și clinico-psihologice în privința acestora, în contextul eforturilor de prevenire și combatere a violenței în familie, ca formă de violență împotriva femeilor.
2. Prezenta Instrucțiune este elaborată în conformitate cu prevederile Convenției ONU cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor,¹ Recomandărilor Generale ale Comitetului CEDAW nr. 35,² 19,³ 12, Constituției Republicii Moldova art. 16, Legii nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, Legii nr. 68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, Legii nr. 5/2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, Legii nr. 121/2012 cu privire la asigurarea egalității, Codului de procedură penală aprobat prin Legea nr. 122/2003, Ordinului MS nr. 445/2015 cu privire la aprobarea Instrucțiunii metodice privind intervenția instituțiilor medicale în identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea cazurilor de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului, Hotărârii Guvernului nr. 270/2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului, Ordinului MSMPS nr. 1167/2019 cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind intervenția instituțiilor medico-sanitare în cazurile de violență în familie, Ordinului CML nr. 40/2017 și nr. 44/2018 cu privire la aprobarea și implementarea în practica medico-legală a metodicilor-tip de efectuare a expertizei judiciare, precum și a altor acte legislative și normative în vigoare.

¹ Ratificată de Republica Moldova la 01.07.1994

² Accesibil online la <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6Qk-G1d%2fPPRiCAqhKb7yhslidCrOIUTvLRFDjh6%2fx1pWAeqJn4T68N1uqnZjLbtFua2OBKh3UEqlB%2fCyQlg86A6bONYFjxN%2fobXcrLMt2xhhr2LedTveuRU0Nh0DbkH936>

³ https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/1_Global/INT_CEDAW_GEC_3731_E.pdf

3. Prezenta Instrucțiune ține cont de faptul că violența în familie, ca formă de violență împotriva femeilor constituie una dintre cele mai grave încălcări ale drepturilor omului în bază de gen. Datele empirice demonstrează că violența în familie afectează femeile în mod disproporționat, femeile și fetele fiind expuse unui risc mai mare de violență de gen decât bărbații. De asemenea, Instrucțiunea ia în considerare faptul că violența în familie față de alte victime, precum copiii, bărbații, persoanele în etate, constituie un fenomen ce nu poate fi ignorat.

4. Definiții și noțiuni principale:

- ➔ **acomodare rezonabilă** – orice modificare sau adaptare necesară și adecvată, într-un caz particular, care nu impune o sarcină disproporționată sau nejustificată, atunci când este nevoie pentru a asigura unei persoane, în cazurile stabilite de lege, exercitarea drepturilor și libertăților fundamentale, în condiții de egalitate cu ceilalți;
- ➔ **act de dispunere a expertizei judiciare** – ordonanța organului de urmărire penală sau încheierea instanței de judecată, prin care se dispune efectuarea expertizei judiciare sau, după caz, cererea de efectuare a expertizei judiciare depusă de către părți din inițiativă proprie și pe cont propriu în condițiile codurilor de procedură civilă, penală sau contravențional;
- ➔ **agresor** (în sensul prezentei Instrucțiuni) – persoană care comite acte de violență în familie, inclusiv după divorț și în concubinaj;
- ➔ **autoritate tutelară locală** – primarii de sate (comune) și de orașe;
- ➔ **autoritate tutelară teritorială** – secțiile/direcțiile asistență socială și protecție a familiei/Direcția municipală pentru protecția copilului Chișinău. În municipiile Bălți și Chișinău, autoritățile tutelare teritoriale exercită și atribuțiile de autoritate tutelară locală, cu excepția unităților administrativ-teritoriale autonome din componența acestora, în cadrul cărora atribuțiile de autoritate tutelară locală sunt exercitate de primarii unităților administrativ-teritoriale respective;
- ➔ **chestionar de evaluare a riscurilor** – instrument în baza căruia are loc evaluarea riscurilor de violență în familie, prin adresarea unui set de întrebări victimelor;

- ➔ **custode** – persoană desemnată de autoritatea tutelară pentru a asigura creșterea, îngrijirea și educația adecvată a copilului separat de părinți din cauza aflării temporare a părinților/unicului părinte pentru o perioadă mai mare de două luni în altă localitate din țară sau de peste hotare;
- ➔ **evaluare a riscului** – un proces dinamic de evaluare a riscurilor de escaladare a abuzului sau de deces al victimei, în scopul determinării gradului de pericol la care sunt sau pot fi supuse victimele violenței în familie, precum și prevenirii comiterii repetate a actelor de violență în familie, asigurării siguranței victimelor și atragerii la răspundere a agresorilor;
- ➔ **expert judiciar** – persoană calificată și abilitată, conform legii, să efectueze expertize și să formuleze concluzii în specialitatea în care este autorizată, cu privire la anumite fapte, circumstanțe, obiecte materiale, fenomene și procese, organismul și psihicul uman, și care este inclusă în Registrul de stat al experților judiciari;
- ➔ **expertiză judiciară** – activitate de cercetare științifico-practică, efectuată în cadrul procesului civil, penal sau contravențional (în continuare – proces judiciar) în scopul aflării adevărului, prin efectuarea unor cercetări metodice cu aplicarea de cunoștințe speciale și procedee tehnico-științifice, pentru formularea unor concluzii argumentate cu privire la anumite fapte, circumstanțe, obiecte materiale, fenomene și procese, corpul și psihicul uman, ce pot servi drept probe într-un proces judiciar;
- ➔ **expertiză extrajudiciară** – se realizează în afara unui proces judiciar și presupune efectuarea unor cercetări metodice, cu aplicarea de cunoștințe speciale și procedee tehnico-științifice, pentru formularea unor concluzii argumentate cu privire la anumite fapte, circumstanțe, obiecte materiale, fenomene și procese, corpul și psihicul uman;
- ➔ **gen** – rolurile, comportamentele, activitățile și atributele construite social, pe care o societate dată le consideră adecvate pentru femei și bărbați;

- **identificare a cazului/victimei violenței în familie** – proces de recunoaștere a persoanei examinate de către expertul judiciar în calitate de victimă a violenței în familie;
- **membru de familie** – 1) **în condiția de conlocuire:** persoanele aflate în căsătorie, în divorț, sub tutelă și curatelă, rudele, afinii lor, soții rudelor, persoanele aflate în relații asemănătoare celor dintre soți (concubinaj) sau dintre părinți și copii; 2) **în condiția de locuire separată:** persoanele aflate în căsătorie, în divorț, rudele, afinii lor, copiii adoptivi, persoanele aflate sub curatelă, persoanele care se află ori s-au aflat în relații asemănătoare celor dintre soți (concubinaj);
- **ordonator al expertizei judiciare** – organul de urmărire penală, instanța de judecată sau un alt participant al unui proces derulat conform legislației de procedură civilă, penală sau contravențională (în continuare – legislație de procedură), care are dreptul de a dispune sau de a solicita în mod independent efectuarea unei expertize judiciare;
- **pericol imediat** – orice situații de violență în familie, inclusiv după divorț și în concubinaj, în care pericolul este iminent sau s-a materializat deja și este posibil să apară din nou;
- **personal/lucrător medico-legal** (în sensul prezentei Instrucțiuni) – angajat al Centrului de Medicină Legală implicat în efectuarea intervenției medico-legale, psihiatrico-legale și clinico-psihologice;
- **probe** – elemente de fapt ce servesc la constatarea împrejurărilor care au importanță pentru justa soluționare a unei cauze judiciare;
- **reprezentant legal** – părintele copilului, persoană sau autoritate, desemnată, conform legii, să apere drepturile și interesele legitime ale copilului și să acționeze în numele copilului în materie de protecție, siguranță, ocrotire a sănătății, educație, proprietate și în alte domenii⁴. În cazul în care copilul deține statut de copil rămas temporar fără ocrotire părintească sau de copil rămas fără ocrotire părintească, reprezentant legal al acestuia este autoritatea tutelară teritorială, cu excepția cazurilor când acesta are tutore/curator);

⁴ art. 3 Legea 140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți

- **responsabil legal al copilului** – persoană sau autoritate, desemnată, conform legii, să exercite drepturi și obligații aferente creșterii, îngrijirii și educației copilului, prin acordarea suportului fizic, emoțional, educațional și de dezvoltare, în conformitate cu drepturile și interesele copilului⁵. Responsabilul legal include custodele, îngrijitorii (asistentul parental profesionist, părintele educator) sau reprezentanții instituțiilor rezidențiale;
- **suport primar** – nivelul minim de suport care trebuie să fie oferit tuturor victimelor care dezvoltă un caz de violență unui prestator de servicii;
- **tutore/curator** – persoană fizică desemnată de autoritatea tutelară în vederea creșterii, educației, instruirii, precum și a apărării drepturilor și intereselor legitime ale copiilor cu statut de copil rămas temporar fără ocrotire părintească sau de copil rămas fără ocrotire părintească, care nu au atins vârsta de 14 ani. La atingerea vârstei de 14 ani, tutela se transformă în curatelă;
- **victimă a violenței în familie** – persoană, adult sau copil, supusă actelor de violență în familie, inclusiv după divorț și în concubinaj;
- **violență economică** – privare de mijloace economice, inclusiv lipsire de mijloace de existență primară, cum ar fi hrană, medicamente, obiecte de primă necesitate; abuz de variate situații de superioritate pentru a sustrage bunurile persoanei; interdicere a dreptului de a posedea, folosi și dispune de bunurile comune; control inechitabil asupra bunurilor și resurselor comune; refuz de a susține familia; impunere la munci grele și nocive în detrimentul sănătății, inclusiv a unui membru de familie minor; alte acțiuni cu efect similar;
- **violență fizică** – vătămare intenționată a integrității corporale ori a sănătății prin lovire, îmbrâncire, trântire, tragere de păr, înțepare, tăiere, ardere, strangulare, mușcare, în orice formă și de orice intensitate, prin otrăvire, intoxicare, alte acțiuni cu efect similar;
- **violență împotriva femeilor** – acte de violență bazate pe gen, care cauzează sau poate cauza femeilor o suferință fizică, sexuală sau psi-

⁵ art. 3 Legea 140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți

hologică, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, forțarea sau privarea de libertate arbitrară, comise în sfera publică sau privată;

- ➔ **violență în familie** – acte de violență fizică, sexuală, psihologică, spirituală sau economică, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare ale altei persoane, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, comise de către un membru de familie în privința altui membru al aceleiași familii, prin care s-a cauzat victimei prejudiciu material sau moral;
- ➔ **violență psihologică** – impunere a voinței sau a controlului personal, provocare a stărilor de tensiune și de suferință psihică prin ofense, luare în derândere, înjurare, insultare, poreclire, șantajare, distrugere demonstrativă a obiectelor, prin amenințări verbale, prin afișare ostentativă a armelor sau prin lovire a animalelor domestice; neglijare; implicare în viața personală; acte de gelozie; impunere a izolării prin detenție, inclusiv în locuința familială; izolare de familie, de comunitate, de prieteni; interzicerea realizării profesionale, interzicerea frecvențării instituției de învățământ; deposedare de acte de identitate; privare intenționată de acces la informație; alte acțiuni cu efect similar;
- ➔ **violență sexuală** – orice violență cu caracter sexual sau orice conduită sexuală ilegală în cadrul familiei sau în alte relații interpersonale, cum ar fi violul conjugal, interzicerea folosirii metodelor de contracepție, hărțuirea sexuală; orice conduită sexuală nedorită, impusă; obligarea practicării prostituției; orice comportament sexual ilegal în raport cu un membru de familie minor, inclusiv prin mângâieri, sărutări, pozare a copilului și prin alte atingeri nedorite cu tentă sexuală; alte acțiuni cu efect similar;
- ➔ **violență spirituală** – subestimare sau diminuare a importanței satisfacerii necesităților moral-spirituale prin interzicere, limitare, ridiculizare, penalizare a aspirațiilor membrilor de familie, prin interzicere, limitare, luare în derândere sau pedepsire a accesului la valorile culturale, etnice, lingvistice sau religioase; impunere a unui sistem de valori personal inacceptabile; alte acțiuni cu efect similar sau cu repercusiuni similare.

CAPITOLUL II.

Atribuțiile Centrului de Medicină Legală în cazurile de violență în familie

5. Sistemul de sănătate și instituțiile din cadrul acestuia, inclusiv Centrul de Medicină Legală, au un rol major în identificarea cazului de violență în familie, evaluarea, acordarea asistenței necesare, documentarea, raportarea și referirea victimei către alte servicii specializate.
6. Misiunea Centrului de Medicină Legală constă în oferirea mijloacelor științifico-practice de probă pentru a contribui la îndeplinirea justiției și îmbunătățirea asistenței medicale în scopul respectării drepturilor omului.
7. Intervenția medico-legală, psihiatrico-legală și clinico-psihologică poate avea loc sub formă de expertiză judiciară, constatare medico-legală sau expertiză extrajudiciară în condițiile stipulate de legislația de procedură.
8. În cauzele contravenționale și penale, cheltuielile pentru efectuarea expertizei sunt suportate de către ordonatorul expertizei judiciare din bugetul alocat, cu excepția cazurilor prevăzute la art.142 alin. (2) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Plata pentru expertizele judiciare în cauzele civile se face de către partea care a solicitat expertiza, conform dispozițiilor instanței de judecată din încheierea de dispunere a expertizei judiciare cu referire la persoana în sarcina căreia se pun cheltuielile. Costurile expertizelor judiciare efectuate la solicitarea Agentului Governamental sau a Avocatului Poporului sunt suportate din bugetul de stat⁶. Ca excepție, în cazul în care solicitantul are o situație materială precară, este o persoană cu dizabilități sau este beneficiar de pensie pentru limită de vârstă,

⁶ art.75 din Legea nr.68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar (Monitorul Oficial nr.157-162 din 10.06.2016)

prin decizia conducătorului instituției publice de expertiză judiciară, taxele pentru expertiza judiciară pot fi reduse cu până la 50%.

9. Examinarea medico-legală și psihiatrico-psihologico-legală a copilului la solicitarea autorităților tutelare, angajaților poliției și, după caz, a reprezentanților legali ai copilului sau a apărătorilor acestuia, se efectuează în limitele mijloacelor prevăzute anual în bugetele respective⁷. Plata pentru expertiza extrajudiciară se efectuează din contul solicitantului⁸.
10. Examinarea corporală a victimei violenței în familie și perfectarea actelor de constatare medico-legală a gravității vătămării integrității corporale sau a sănătății se efectuează gratuit⁹ pentru victimă din contul bugetului Centrului de Medicină Legală.
11. Examinarea medico-legală, psihiatrico-legală și clinico-psihologică se efectuează, de regulă, în incinta secțiilor medico-legale și psihiatrico-legale teritoriale, în cadrul programului de activitate al acestora. La solicitarea scrisă, justificată în condițiile prevăzute de p.12 (7) din prezenta Instrucțiune, a ordonatorului expertizei judiciare sau a solicitantului expertizei extrajudiciare, examinarea persoanei poate avea loc și la locul aflării acesteia. Examenul medico-legal al persoanelor poate fi efectuat și în afara programului de activitate al secției medico-legale în cazurile de agresiuni cu caracter sexual (în termen de cel mult 5 zile de la incident), precum și în alte cazuri când există pericolul de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situații de fapt.

⁷ p.24 din Hotărârea Guvernului nr.270/2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului (Monitorul Oficial nr.92-98 din 18.04.2014)

⁸ art.19, alin.(2) din Legea nr.68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar (Monitorul Oficial nr.157-162 din 10.06.2016)

⁹ art.11, alin.(6) din Legea nr.45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (Monitorul Oficial nr.55-56 din 18.03.2008)

Principiile intervenției în cazurile de violență în familie

12. Intervenția medico-legală, psihiatrico-legală și clinico-psihologică privind victimele violenței în familie se bazează pe următoarele **principii directorii**:

- ➔ **principiul promptitudinii**: orice întârziere nejustificată a intervenției medico-legale compromite obținerea dovezilor medicale și probelor biologice, mai ales în cazurile de violență sexuală;
- ➔ **abordarea sensibilă la dimensiunea de gen**: în procesul asistării victimei, lucrătorul medico-legal va da dovadă de o abordare care să recunoască natura structurală a violenței în familie ca formă de violență împotriva femeilor și faptul că violența împotriva femeilor este unul din mecanismele sociale cruciale, prin care femeile sunt forțate într-o poziție subordonată comparativ cu bărbații; de asemenea, va ține cont de necesitățile specifice ale femeilor victime ale violenței, cu atenție asupra femeilor care fac parte din grupurile marginalizate, inclusiv femeile cu dizabilități, femeile de etnie romă, femeile din mediul rural, femeile cu copii, femeile migrante sau solicitante de azil, aplicând măsuri de acomodare rezonabilă, asigurând acces deplin și egal la actul medico-legal;
- ➔ **abordarea centrată pe victimă**: în procesul de efectuare a lucrărilor, personalul medico-legal va respecta dorințele, drepturile și demnitatea victimei, inclusiv aceasta va fi susținută în luarea deciziilor; necesitățile medicale ale victimei sunt prioritare în raport cu alte necesități;
- ➔ **abordarea bazată pe siguranță și securitate**: siguranța victimei și a lucrătorului medico-legal trebuie să fie o prioritate; evaluarea siguranței victimei urmează a fi realizată în momentul identificării acesteia; în procesul efectuării lucrărilor, personalul medico-legal trebuie să țină cont de posibilele amenințări cu grad înalt de agresi-

vitare venite din partea partenerului de viață sau a unui alt membru de familie, pentru a se exclude posibilitatea producerii de daune personalului medico-legal și victimei;

- ➔ **abordarea bazată pe confidențialitate și protecție a vieții private:** respectarea confidențialității este o măsură importantă pentru a asigura atât siguranța victimei, cât și a lucrătorului medico-legal. Confidențialitatea victimei va fi respectată la toate etapele, fiind partajată doar informația necesară, doar în situațiile în care este necesar sau solicitat și doar cu acordul victimei, cu excepțiile prevăzute de lege și prezenta Instrucțiune. Protecția vieții private va reduce expunerea la risc atât a victimei, cât și a personalului medico-legal. Respectarea confidențialității asigură ca victima să nu fie expusă unor amenințări și/sau violențe ulterioare drept rezultat al recurgerii la asistență, astfel protejând și lucrătorii medico-legali de amenințările agresorilor sau membrilor de familie violenți. Confidențialitatea partajată în sistemul de sănătate presupune că anumite informații cu privire la victimă ar putea fi partajate cu alte cadre medicale doar în baza "necesității de a cunoaște". Informația medicală poate fi partajată cu colegii sau personalul medical în cazul în care există un motiv medical și personalul medico-legal referă victima la un prestator de servicii de sănătate. Acest fapt trebuie explicat victimei în prealabil, ca aceasta să înțeleagă ce informație și cui va fi partajată, obținându-se acordul ei. Dacă confidențialitatea este limitată de reglementări privind raportarea obligatorie, victima trebuie să fie informată imediat despre acest fapt;
- ➔ **alegerea informată:** orice acțiune a lucrătorului medico-legal trebuie să fie realizată doar cu permisiunea victimei. În cazul copilului și a persoanei adulte cu dizabilități în privința căreia a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară, acțiunile lucrătorului medico-legal trebuie să fie coordonate atât cu victima, cât și cu reprezentantul său legal, ținându-se cont de situațiile de conflict de interese prevăzute în prezenta Instrucțiune;
- ➔ **abordarea non-discriminatorie:** indiferent de sex, gen, rasă, culoare, limbă, religie, politic sau altă opinie, origine națională sau soci-

ală, asocierea cu o minoritate națională, proprietate, naștere, orientare sexuală, identitate de gen, vârstă, stare a sănătății, dizabilitate, stare civilă, statut de emigrant sau de refugiat, sau alt statut, toate victimele au drepturi egale și vor fi tratate în același mod, fiind asigurat accesul egal la servicii medico-legale, psihiatrico-legale și clinico-psihologice. În privința victimelor care se află în situații semnificativ diferite (victime cu dizabilități, multiple vulnerabilități sau care au alte criterii protejate (inclusiv etnie, rasă, religie)) se va aplica principiul acomodării rezonabile, care presupune spre exemplu efectuarea examenului victimei în încăperile în care aceasta se află dacă accesul victimei în încăperile Centrului de Medicină Legală nu este adaptat pentru persoanele cu dizabilități locomotorii sau dacă victima a devenit vulnerabilă în circumstanțe speciale,¹⁰ fiind în imposibilitatea de a se deplasa la CML; implicarea unui interpret de limbaj mimico-gestual în cazul victimelor cu dizabilități de auz, utilizarea unui limbaj pe înțelesul persoanelor cu dizabilități intelectuale, utilizarea caracterelor mărite sau traducere în limbaj Braille în cazul persoanelor cu dizabilități de vedere;

- **abordarea profesionistă:** expertul judiciar acționează cu diligența profesională necesară pentru soluționarea completă și imparțială a tuturor obiectivelor expertizei judiciare cu asumarea răspunderii pentru acțiunile întreprinse;
- **principiul cooperării intersectoriale și intervenției multidisciplinare:** victima violenței în familie trebuie să beneficieze de o asistență multidisciplinară din partea tuturor autorităților și instituțiilor abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie, conform necesităților sale.

13. O intervenție medico-legală, psihiatrico-legală și clinico-psihologică eficientă în cazurile de violență în familie include următoarele **elemente de bază:**

¹⁰ Asemenea circumstanțe cuprind: imobilizarea la pat; este vizat un copil în situație de risc; cazuri care vizează în particular riscul privind viața sau sănătatea persoanei.

- identificarea victimei violenței în familie;
- acordarea primului ajutor medical (la necesitate);
- efectuarea examenului medico-legal/psihiatrico-legal/clinico-psihologic, inclusiv documentarea;
- evaluarea riscurilor
- raportarea cazului și referirea victimei (Anexa nr. 4).

Procedura de identificare a cazului/victimei violenței în familie

14. Intervenția medico-legală, psihiatrico-legală și clinico-psihologică în privința unei victime a violenței în familie începe cu identificarea ei în această calitate, fiind importantă pentru asigurarea protecției și asistenței, realizată inclusiv prin comunicare corectă cu victima, reieșind din necesitățile sale specifice, cât și pentru eventuala raportare a cazului și referire a acesteia.
15. Identificarea persoanei examinate în calitate de victimă a violenței în familie în procesul efectuării expertizei judiciare și constatării medico-legale are loc în baza datelor (circumstanțelor) din actul de dispunere a expertizei/constatării. Suplimentar datelor expuse în actul de dispunere a expertizei/constatării, cât și în procesul efectuării expertizei extrajudiciare, identificarea victimei violenței în familie are loc în baza circumstanțelor cazului (anamnezei) explicate de către persoana examinată.
16. De asemenea, cazul de violență în familie poate fi identificat în baza indicatorilor comportamentali și consecințelor medicale observate în procesul efectuării expertizei/constatării:
 - 1) observații comportamentale ale victimei;
 - 2) observații comportamentale ale agresorului;
 - 3) consecințe medicale ale violenței în familie, inclusiv traume.
17. Observațiile comportamentale ale victimei pot identifica urmările **violenței psihologice** frecvent întâlnită, manifestată prin diverse semne și simptome, cum ar fi:
 - tulburări instinctiv-subiective: sentimente de neliniște, neputință, irascibilitate, descurajare, lipsă de calm, de bucuria vieții, cefalee, surmenaj, insomnie, frică, frustrare;

- simptome de inhibiție și tristețe: anxietate, greutate sufletească, elemente de auto-agresiune cu gânduri suicidale, depresie marcată, dereglări emoționale sub formă de râs, plâns, gândire încetinită, lentă, mimică încordată, frunte încrețită;
 - simptome de protecție: victima simte nevoia de protecție, de sprijin, de înțelegere; caută susținere din partea rudelor, ajutor medical; nu poate singură să-și stăpânească suferința, să fie activă, puternică.
18. Comportamentul partenerului/agresorului (în cazul prezenței sale) poate, de asemenea, indica faptul că victima este supusă violenței din partea acestuia. Posibilele manifestări comportamentale ale partenerului/agresorului sunt:
- partenerul/agresorul însoțește victima și insistă să fie prezent și să răspundă la întrebări în locul ei;
 - partenerul/agresorul neagă sau minimizează leziunile aplicate;
 - gelozia sau pasivitatea exagerată manifestate de partener/agresor.
19. În calitate de indicii ale violenței în familie pot servi leziunile corporale și alte consecințe medicale precum:
- leziuni corporale inconsistente după mecanismul formării, vechime, localizare cu explicațiile victimei,
 - leziuni multiple, simetrice, la diverse etape de vindecare, în mai multe zone ale corpului, în special pe față și brațe, în regiuni dosite de îmbrăcăminte, care nu pot fi rezultatul căderii;
 - sindromul copilului scuturat în cazul pruncilor de până la 1 an;
 - simptome gastro-intestinale cronice inexplicabile (ex.: sindromul colonului iritat, malnutriție, deshidratare);
 - simptome inexplicabile la nivelul organelor genitale, inclusiv dureri pelviene și disfuncție sexuală;
 - afecțiuni ale sistemului reproductiv, inclusiv multiple sarcini nedorite și/sau avorturi, îngrijiri întârziate ale sarcinii, complicații ale sarcinii și nașterii;

- sângerări vaginale repetate și infecții cu transmitere sexuală;
- simptome genito-urinare inexplicabile, inclusiv urinare frecventă sau infecții ale vezicii urinare sau/și renale;
- dureri cronice inexplicabile sau cu explicații inconsistente.

20. Dacă există dovezi sau bănuiele că persoana examinată este victima violenței în familie, lucrătorul medico-legal trebuie să depună toate eforturile pentru a asigura ca aceasta să beneficieze de întreg suportul disponibil.

CAPITOLUL V.

Acordarea primului ajutor medical (la necesitate)

21. Necesitățile medicale ale victimei (tratamentul leziunilor, contracepția de urgență, gestionarea ITS) predomină asupra altor necesități (medico-legale, judiciare).
22. Examenul medico-legal, psihiatrico-legal sau clinico-psihologic are o importanță secundară (față de necesitățile medicale) și poate să aibă loc doar dacă lipsește urgența medicală și victima nu necesită îngrijiri medicale imediate.
23. Orice situație care prezintă pericol pentru viața sau sănătatea victimei violenței, trebuie să fie o prioritate pentru personalul medico-legal. De aceea, dacă în procesul efectuării lucrărilor apare o situație ce necesită acordarea asistenței medicale (inclusiv de urgență), personalul medico-legal trebuie să solicite asistența medicală de urgență prin intermediul Serviciului național unic pentru apelurile de urgență 112 și să acorde ajutorul medical până la sosirea ambulanței.
24. Examenul medico-legal al victimei violenței sexuale trebuie să se desfășoare concomitent cu cel medical realizat de medicul ginecolog și alți specialiști, în funcție de necesitățile de sănătate ale victimei, într-o manieră care să minimizeze numărul examinărilor și interviurilor.

CAPITOLUL VI.

Efectuarea examenului medico-legal, psihiatrico-legal sau clinico-psihologic, inclusiv documentarea

25. Examenul persoanei se realizează cu respectarea eticii medicale, în baza consimțământului și prin aplicarea metodelor legale de examinare. La examinarea persoanelor supuse expertizei nu este permisă aplicarea unor metode de cercetare însoțite de senzații puternice de durere, ce pot avea efecte negative asupra sănătății, precum și a celor interzise în practica medicală.
26. Examinarea unei persoane în viață se efectuează doar cu liberul ei consimțământ, cu excepția cazurilor în care efectuarea expertizei este obligatorie conform legislației de procedură. În cadrul proceselor judiciare, persoana ce urmează să fie examinată prezintă consimțământul în scris ordonatorului expertizei. În afara proceselor judiciare, consimțământul persoanei se exprimă odată cu completarea și depunerea cererii de efectuare a expertizei extrajudiciare de formatul aprobat de CML. Dacă persoana față de care a fost dispusă efectuarea expertizei nu a atins vârsta de 16 ani, consimțământul acesteia este redactat de reprezentantul ei legal.
27. La examinarea persoanei pot fi prezente persoanele care au acest drept conform normelor de procedură, cu excepția persoanei căreia i se incumbă cauzarea prejudiciului sau față de care există o bănuială rezonabilă că a săvârșit acte de violență în privința victimei. Prezența altor persoane este permisă doar cu consimțământul persoanei examinate și cu acordul scris al ordonatorului expertizei. Dacă examinarea persoanei implică dezbrăcarea ei, la efectuarea examenului medico-legal pot asista doar persoane de același sex, restricție ce nu se referă la lucrătorii medicali. În măsura posibilităților, examenul medico-legal ce implică dezbrăcarea victimei se va realiza de către un medic legist de același sex. Numărul persoanelor participante la examen, inclusiv al personalului medico-legal, trebuie să se limiteze la strictul necesar.

28. Examinarea medico-legală a copilului victimă a violenței în familie se face obligatoriu în prezența reprezentanților legali ai acestuia, după caz cu participarea psihologului sau a pedagogului în conformitate cu prevederile Procedurii Operaționale – **Examinarea medico-legală a copilului-victimă a violenței fizice și sexuale**. Dacă copilul-victimă nu are reprezentant legal din rândul celor indicați (părinți, tutori sau curatorii) ori în cazul unui conflict de interese între reprezentantul legal din rândul acestor persoane și copil, organul de urmărire penală ori instanța de judecată desemnează din oficiu, prin ordonanță sau încheiere motivată, în calitate de reprezentant legal autoritatea tutelară teritorială din raza sediului organului de urmărire penală sau al instanței de judecată. Nu se admite în calitate de reprezentant legal al victimei persoana căreia i se incumbă cauzarea prejudiciului¹¹.

Cererea cu privire la solicitarea expertizei extrajudiciare în privința copilului urmează a fi semnată de către reprezentantul legal al copilului, care poate fi doar părintele/părinții acestuia. În cazul în care se solicită expertiza extrajudiciară în privința unui copil care deține statut de copil rămas temporar fără ocrotire părintească sau de copil rămas fără ocrotire părintească, reprezentant legal al acestuia este autoritatea tutelară teritorială, cu excepția cazurilor când acesta are tutore/curator. Custodele, îngrijitorii (asistentul parental profesionist, părintele educator) sau reprezentanții instituțiilor rezidențiale unde sunt plasați copiii dețin calitatea de responsabil legal, care asistă și însoțește copilul la examenul medico-legal, dar nu are drept de reprezentare legală a intereselor copilului.

29. Examenul medico-legal al victimei violenței în familie se desfășoară în baza algoritmului stipulat de Metodica tip de efectuare a expertizei judiciare – **Expertiza medico-legală a persoanelor**.

30. Examenul psihiatrico-legal al victimei violenței în familie are loc în conformitate cu Metodica tip de efectuare a expertizei judiciare – **Expertiza psihiatrico-legală în condiții de ambulator/staționar**.

¹¹ art.77, alin. (2) și (4) din Codul de procedură penală (Monitorul Oficial nr.248-251 din 05.11.2013)

31. Examenul clinico-psihologic al victimei violenței în familie se efectuează potrivit prevederilor Metodicii tip de efectuare a expertizei judiciare – **Expertiza clinico-psihologică în condiții de ambulator**.
32. Examenul victimei violenței în familie trebuie să se desfășoare în condiții private și sigure, să fie complet, detaliat, consecutiv și sistematic, cuprinzând următoarele etape:
- stabilirea identității persoanei examinate și explicarea procedurii de examinare;
 - studierea documentelor prezentate (actul de dispunere a expertizei, documentele medicale, materialele cauzei judiciare);
 - elaborarea planului de acțiuni;
 - realizarea examenului specializat al persoanei;
 - interpretarea rezultatelor investigațiilor complementare și coroborarea cu modificările constatate la examenul persoanei (inaplicabil pentru examenul clinico-psihologic);
 - redactarea rezultatelor cercetărilor.
33. În cazul violenței sexuale consumate în familie, examenul organelor genitale și a regiunii perianale se face în baza Procedurii Operaționale – **Expertiza medico-legală în cazurile de violență sexuală și stări sexuale contestabile**. Întrebările privind prevenirea sarcinii, infecțiilor cu transmitere sexuală, HIV și hepatitelor virale trebuie să fie în centrul atenției și să fie gestionate prin referirea victimei la alți specialiști (obstetrician-ginecolog, dermatovenerolog, infecționist etc.), care au competențe în:
- determinarea riscului sarcinii, precum și prevenirea sarcinii nedorite prin oferirea sau prescrierea contracepției de urgență;
 - reducerea riscului contractării HIV, prin aplicarea măsurilor profilactice;
 - aplicarea tratamentului profilactic pentru ITS (chlamydia, gonoreea, tricomonas, sifilis);
 - evaluarea riscului de hepatită virală B și profilaxia acesteia.
34. În caz de necesitate examenul al victimei violenței în familie poate fi efectuat repetat.

35. În cadrul răspunsului oricărui personal medical (medico-legal inclusiv) la cazurile de violență în familie este important a i se oferi victimei **suportul primar**, care constă în asigurarea necesităților practice și emoționale prin ascultare, precizarea necesităților și îngrijorărilor, validarea sentimentelor, asigurarea siguranței și suportului necesar.
36. Pentru oferirea suportului primar, victima va fi asistată cu compasiune, în mod înțelegător și fără a o judeca, și se vor depune toate eforturile pentru a o ajuta reieșind din necesitățile ei. Lucrătorul medico-legal va respecta următoarele reguli de comunicare:
- va fi empatic, nu va judeca victima și va valida ceea ce spune aceasta, asigurând consultarea acesteia în condiții private;
 - va oferi ajutor și suport practic în problemele și/sau motivele de îngrijorare ale victimei, fără a limita autonomia acesteia;
 - va întreba victima despre istoricul violenței, o va asculta cu atenție, fără a exercita presiune asupra ei;
 - va ajuta victima să acceseze informații referitor la serviciile de care are nevoie, inclusiv serviciile juridice, sociale și alte servicii pe care victima le consideră utile;
 - va asigura păstrarea confidențialității, informând victima despre limitele confidențialității (ex. despre raportarea obligatorie);
 - va examina victima în lipsa agresorului și doar dacă circumstanțele sunt sigure pentru personalul medico-legal și victimă.
37. Lucrătorul medico-legal va identifica asistența/suportul de care are nevoie victima, care ar răspunde necesităților și așteptărilor, pentru a-i asigura protecția.
38. **Interacțiunea cu persoanele-victime ale violenței în familie.** Adresarea întrebărilor privind violența în familie este destul de dificilă, însă este și necesară. Întrucât adresarea de întrebări privind violența în familie poate fi o provocare pentru orice specialist, pentru a spori nivelul de încredere al victimei în lucrătorul medico-legal se vor respecta recomandările incluse în Anexa nr. 1.

39. În procesul colectării anamnezei, victima va fi încurajată să spună cu cuvintele sale ce i s-a întâmplat, să vorbească despre agresor, formele de violență și durata acesteia, dacă au fost utilizate arme/alte obiecte, data și ora producerii incidentului/incidentelor, și se va verifica prezența unor stări/simptoame care ar putea indica o formă a violenței în familie, ținând cont de faptul că unele victime ale violenței ar putea evita intenționat anumite detalii intimidante sau dureroase ale incidentului. Ulterior pot fi adresate întrebări de precizare, evitându-se întrebările care încep cu „De ce...”.
40. Ascultarea și validarea emoțiilor sunt elementele-cheie ale unei comunicări eficiente și este importantă pentru recuperarea psihologică a victimei.
41. Examenul victimei trebuie să fie bazat pe următoarele principii generale:
- pentru evitarea retraumatizării, victima va fi informată despre esența examenului specializat, scopul și modul de realizare a acestuia, posibilitatea adresării întrebărilor pe parcurs;
 - dacă este necesară înlăturarea hainelor pentru efectuarea examenului, victima nu trebuie dezbrăcată complet, hainele se înlătură pe rând pentru a se evita senzația de expunere; pentru a-i asigura demnitatea, victima trebuie lăsată să se dezbrace singură și fără grabă;
 - în procesul examenului fizic, pentru depistarea semnelor de violență, în primul rând vor fi examinate părțile neacoperite ale victimei, după care restul corpului; în special vor fi examinate zonele acoperite de îmbrăcăminte și păr;
 - în procesul examenului specializat se va ține cont de starea emoțională și psihologică a victimei;
 - pe tot parcursul examinării victima va fi informată despre cele ce urmează, fiind necesară permisiunea acesteia în calitate de măsură pentru recăpătarea controlului.
42. La efectuarea expertizei judiciare este permisă prelevarea de mostre de la persoana examinată, necesare pentru efectuarea cercetărilor. Mostrele pot fi prelevate de către medicul legist sau un alt specialist

în prezența medicului legist. Obținerea mostrelor se consemnează în raportul de expertiză medico-legală. Este interzisă prelevarea forțată a mostrelor de la persoanele supuse expertizei în mod benevol.

43. Examinarea corporală, precum și prelevarea mostrelor de eliminare ale corpului sau a altor mostre biologice de la partea vătămată pot fi efectuate fără acordul ei doar cu autorizarea judecătorului de instrucție. Aceste acțiuni nu pot fi întreprinse în locurile sau circumstanțele în care există riscul traumatizării părții vătămate sau riscul violării drepturilor omului¹².
44. În cadrul examenului medico-legal, examinarea regiunii organelor genitale și perianale, colectarea probelor biologice și documentarea fotografică a leziunilor și altor modificări poate avea loc doar după obținerea de către medicul legist a consimțământului informat al persoanei examinate sau al reprezentantului său legal și completarea formularului de modelul aprobat de CML. În cazul copiilor și minorilor, formularul de consimțământ informat se semnează de către reprezentantul lor legal, ținându-se cont de situațiile de conflict de interese prevăzute în prezenta Instrucțiune. Pentru obținerea consimțământului informat, medicul legist trebuie să explice persoanei examinate motivele examinării regiunii organelor genitale și perianale, colectării probelor și fotografierii, modul de efectuare a acestor proceduri și de utilizare a informației obținute.
45. În cazul refuzului de examinare a regiunii organelor genitale și perianale, colectare a probelor biologice și documentare fotografică, persoanei examinate sau reprezentantului său legal i se explică într-o formă accesibilă consecințele posibile. Refuzul de efectuare a acestor proceduri se documentează de către medicul legist pe același formular cu menționarea procedurii refuzate și se consemnează în raportul de expertiză/constatare medico-legală. În cazul eschivării persoanei de la semnarea formularului de refuz, acest fapt este certificat de către medicul legist și alt personal medico-legal (asistentul/asistenta sau registratorul/registratoarea medical(ă)), șeful/șefa de secție după caz.

¹² art.60, alin. (4¹) din Codul de procedură penală (Monitorul Oficial nr.248-251 din 5.11.2013)

46. În cazul victimelor care manifestă semne/simptome caracteristice violenței psihologice, lucrătorul medico-legal **va oferi consiliere** (în limita competenței profesionale), va informa victima despre serviciile specializate existente în teritoriu (psiholog/psihiatru) și o va referi pentru asistență specializată cu acordul acesteia.
47. Rezultatele cercetărilor medico-legale, psihiatrico-legale și clinico-psihologice, precum și concluziile se vor include în raportul de expertiză judiciară, extrajudiciară sau constatare medico-legală după caz, în conformitate cu cerințele legislației de procedură.
48. La finele examenului, victima va fi informată despre întocmirea raportului de expertiză judiciară sau constatare medico-legală și faptul transmiterii acestuia către ordonator. Victima este în drept să beneficieze de o copie a raportului de expertiză judiciară. Raportul de expertiză extrajudiciară va fi transmis victimei după elaborare.
49. Rezultatele examenului medico-legal, precum și alte informații despre caz și victimă se consemnează în Registrul expertizelor (constatărilor) medico-legale privind persoanele (Formular nr.182/e). Pentru o evidență statistică a cazurilor de violență în familie, suplimentar, la rubrica **Circumstanțele cazului** din registru se menționează **”Violență în familie”**, iar la rubrica **Data și datele persoanei care a primit raportul** se înscrie faptul raportării cazului către organele poliției (în expertizele extrajudiciare) și referirea victimei către alte servicii.
50. Rezultatele examenului psihiatrico-legal și clinico-psihologic, precum și alte informații despre caz și victimă se înscriu în Registrul de înregistrare a expertizei psihiatrico-legale (narcologico-legală) de staționar și ambulator (Formular nr.105/e). Pentru evidența statistică a cazurilor, la rubrica **Art. CP (CC)** se înscrie articolul 201¹ din Codul penal ce incriminează violența în familie, iar la rubrica **Măsurile medicale recomandate** – faptul raportării cazului către organele poliției (în expertizele extrajudiciare) și referirea victimei către alte servicii.
51. Datele statistice cu privire la cazurile de violență în familie, dezagregate pe criteriul de sex, se colectează de Centrul de Medicină Legală anual și se raportează către Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale în baza Raportului statistic nr.42-săn privind activitatea Centrului de Medicină Legală și a subdiviziunilor lui.

CAPITOLUL VII.

Procedurile de evaluare a riscurilor, raportare și referire a cazurilor de violență în familie

52. Dacă în procesul efectuării expertizei extrajudiciare, din anamneză se constată existența unor **factori de risc** care pot escalada actele de violență și pot pune în pericol viața sau sănătatea victimei (Anexa nr. 2), expertul judiciar va informa victima despre obligativitatea de raportare a cazului la organele teritoriale de poliție. Referirea victimei către specialiștii din cadrul altor organizații abilitate cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, pentru acordarea asistenței specializate psihologice, juridice, sociale este importantă și în toate cazurile se face cu acordul victimei – indiferent de gradul de risc.
53. Evaluarea inițială a riscului în cazurile de violență în familie are drept scop identificarea persoanei aflate în pericol. Expertul judiciar va evalua riscul prin chestionarea victimei referitor la factorii de risc care pot favoriza escaladarea actelor de violență prin intermediul Chestionarului pentru identificarea riscului pentru viața sau sănătatea victimei (Anexa nr. 2).
54. La momentul completării Chestionarului, expertul judiciar va explica victimei că sensul chestionării constă în identificarea riscului iminent de agravare a actelor de violență în familie în scopul asigurării protecției și siguranței ei și a copiilor săi.
55. Chestionarul va fi completat de către victimă la finele examenului, semnat de către aceasta și anexat la exemplarul nr. 2 al raportului de expertiză extrajudiciară.
56. În procedura de evaluare a nivelului riscului, expertul judiciar va ține cont de:

- existența altor informații relevante (oferite de victimă sau de alte persoane) care ar putea să sporească nivelul riscului;
 - situația victimei în ceea ce privește dizabilitățile, abuzul de substanțe narcotice/toxice, alcool, problemele de sănătate mentală, barierele culturale sau lingvistice, precum și minimalizarea situației;
 - situația în care victima nu este dispusă să coopereze și să accepte intervenția poliției;
 - accesul la arme a agresorului;
 - prioritățile principale ale victimei cu privire la propria siguranță.
57. După efectuarea expertizei extrajudiciare, expertul judiciar angajat al CML trebuie să raporteze obligator cazul la organele teritoriale ale poliției în următoarele situații:
- copiii victime ale oricăror forme de violență, fără acordul acestora¹³;
 - actele de violență în familie care pun în pericol viața sau sănătatea victimei ori existența pericolului iminent de a se produce asemenea acte de violență, fără acordul victimei¹⁴;
 - vătămarea corporală medie sau gravă a sănătății ori integrității corporale¹⁵;
 - la cererea expresă a victimei.
58. Dacă în procesul efectuării expertizei judiciare sau constatării medico-legale expertul judiciar constată din anamneză că persoana examinată este o victimă a violenței în familie, iar acest fapt nu este indicat în circumstanțele cazului din actul de dispunere a expertizei/constatării, expertul judiciar va raporta obligator cazul la organele teritoriale ale poliției.

¹³ p.6, sbp.3), lit.a) din Hotărârea Guvernului nr.270/2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului (Monitorul Oficial nr.92-98 din 18.04.2014)

¹⁴ art.12, alin. (4) și (4¹) al Legii nr.45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (Monitorul Oficial nr.55-56 din 18.03.2008)

¹⁵ p.5 din Regulamentul de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale (Ordinul MS nr.199/2003) (Monitorul Oficial nr.170-172 din 08.08.2003)

59. În alte cazuri, raportarea cazului la organele poliției se va efectua doar cu acordul victimei.
60. Drept acte de violență în familie care pun în pericol viața sau sănătatea victimei trebuie să fie considerate acțiunile indicate în Chestionarul pentru identificarea riscului pentru viața sau sănătatea victimei (Anexa nr. 2). Riscul pentru viața sau sănătatea victimei este considerat prezent în cazul unui răspuns afirmativ la cel puțin un criteriu indicat în Chestionar.
61. Informarea organelor poliției trebuie să aibă loc imediat telefonic prin intermediul Serviciului național unic pentru apelurile de urgență 112 sau direct la dispeceratul/unitatea de gardă a inspectoratului teritorial de poliție. Expertul judiciar va comunica operatorului sau polițistului datele de identitate ale victimei (prenumele, numele, anul nașterii), adresa domiciliului sau locului de trai, telefonul de contact.
62. Dacă în urma evaluării riscurilor se **constată existența unui pericol iminent pentru viața sau sănătatea copilului**, expertul judiciar va informa imediat autoritatea tutelară în a cărei rază este locul aflării copilului.
63. Dacă victima adultă nu își exprimă acordul pentru raportare, cu excepția cazurilor specificate la punctul 56 (sbpct. 1-3) când raportarea este obligatorie, expertul judiciar o va informa despre riscurile violenței în familie pentru a reduce nivelul acestora și despre acțiunile pe care trebuie să le urmeze pentru siguranța proprie și a copiilor (vecinii, prietenii, rudele care ar putea fi chemați într-o situație de urgență sau care ar putea oferi un adăpost temporar; identificarea vecinilor cărora le-ar putea spune despre cazurile de violență și pe care i-ar putea ruga să intervină în caz că aud/văd anumite dezordine în casa victimei; cuvinte sau obiecte-parolă care ar anunța rudele/vecinii despre desfășurarea unui act de violență; planificarea ieșirii în siguranță din casă; pregătirea unei genți de siguranță, care să conțină: chei de rezervă, bani, documente, haine, telefon, agendă cu numere de telefon importante).

64. În toate cazurile, expertul judiciar va informa victima despre serviciile specializate în asistența victimelor violenței în familie și, dacă victima își exprimă acordul, o va referi către specialiștii din cadrul altor organizații abilitate cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, inclusiv ca formă de violență împotriva femeilor, pentru acordarea asistenței specializate psihologice, juridice, sociale (Anexa nr. 3).
65. Pentru o referire efectivă a victimei către alte servicii, expertul judiciar trebuie să respecte următorii pași:
- să dispună de informație actualizată despre datele de contact ale instituțiilor/organizațiilor ce oferă servicii pentru victimele violenței în familie, care să includă: denumirea instituției, persoana de contact, adresa, alte detalii de contact, lista serviciilor oferite;
 - să evalueze ce referire poate fi utilizată pentru victimă, conform necesităților și așteptărilor acesteia;
 - să informeze victima despre posibilitatea de a fi referită altor prestatori de servicii, după necesitate și/sau conform solicitării;
 - să ofere victimei informație completă și corectă despre prestatorii de servicii (denumirea instituției, adresa, telefon de contact, persoană; ce fel de asistență ar putea fi primită din partea unui anumit prestator de servicii etc.).

ANEXA NR. 1

la Instrucțiunea privind răspunsul Centrului de
Medicină Legală la cazurile de violență în familie,
inclusiv ca formă de violență împotriva femeilor

Recomandări pentru specialiști în interacțiunea cu victima violenței în familie

Studiile au arătat că majoritatea victimelor violenței în familie nu au o reacție negativă la întrebările privind violența, chiar dacă singure nu ar iniția o asemenea discuție.

1. Formularea întrebărilor într-un mod profesionist ajută la înlăturarea sentimentelor de izolare, blamare și rușine.
2. Evitați adresarea întrebărilor către victimă privitor la violența în familie în prezența unui membru de familie, prieten sau copil/copii.
3. Manifestați răbdare cu victima, întrucât aflându-se în situație de criză, aceasta ar putea avea sentimente contradictorii.
4. Evitați întreruperile de prisos și adresați întrebări pentru clarificare doar după ce victima și-a expus istoricul.
5. Evitați ascultarea pasivă, fără comentarii, întrucât aceasta ar putea s-o face să creadă că nu o credeți și că nu are dreptate, considerând că agresorul este cel care are dreptate; ascultați-o cu atenție relatându-și experiența și asigurați-o că sentimentele ei sunt justificate.
6. Utilizați în discuție același limbaj ca și victima; dacă victima vorbește o altă limbă, solicitați ajutorul unui coleg care vorbește aceeași limbă sau a unui interpret, care să-i acorde asistență. Evitați membrii de familie sau alte rude în calitate de interpreți.
7. Adaptați limbajul și cuvintele la nivelul înțelegerii victimei; nu utilizați termeni și expresii de specialitate în mod excesiv, întrucât aceasta poate induce confuzii pentru victimă.
8. Formulați întrebări și fraze într-un mod de susținere și nu de judecare, utilizând un ton al vocii empatic.

9. Nu blamați victima, evitați întrebările de genul ”De ce mai stai cu el/ea?”, ”Ați avut vreo ceartă înainte de violență?”; în schimb fortificați ideea că violența în familie nu poate fi tolerată.
10. Utilizați enunțuri de încurajare, cum ar fi: ”îmi pare rău că ți s-a întâmplat ție” sau ”într-adevăr ai trecut prin multe”, care ar încuraja victima violenței în familie să dezvăluie mai multă informație.
11. Puneți accentul pe faptul că violența în familie nu este vina victimei și doar agresorul este responsabil pentru violența comisă.
12. Explicați victimei că informațiile vor rămâne confidențiale și informați-o despre orice limită a confidențialității.
13. Folosiți contactul vizual, respectând normele culturale, concentrând toată atenția asupra victimei; evitați realizarea formalităților administrative în același timp.
14. Fiți atenți la limbajul corpului; modalitatea în care stați și vă țineți brațele și capul, natura expresiei feței și tonul vocii – toate transmit un mesaj clar victimei despre modul în care este percepută situația; demonstrați o atitudine de susținere; evitați limbajul corpului care să transmită un mesaj de iritare, neîncredere, antipatie sau supărare față de victimă.
15. Nu judecați conduita victimei în baza culturii sau religiei.

ANEXA NR. 2

la Instrucțiunea privind răspunsul Centrului de
Medicină Legală la cazurile de violență în familie,
inclusiv ca formă de violență împotriva femeilor

Chestionar pentru identificarea riscului pentru viața sau sănătatea victimei

Chestionarul are scopul de a contribui la protecția și siguranța Dvs.

N/o	Afirmația	Răspuns	
1	Actele de violență au devenit în ultima perioadă mai frecvente și mai grave	Da	Nu
2	Agresorul v-a amenințat pe dvs. sau apropiații/ copiii dvs. cu moartea	Da	Nu
3	Agresorul a folosit vreodată forța fizică astfel încât nu ați mai putut respira sau ați leșinat	Da	Nu
4	Ați fost supusă violenței fizice în timpul sarcinii	Da	Nu
5	Agresorul a folosit arme/obiecte în timpul violentei sau are acces la arme de foc	Da	Nu
6	Ați fost forțată de agresor vreodată la acte cu caracter sexual pe care nu le doreați	Da	Nu
7	Agresorul consumă droguri sau abuziv băuturi alcoolice	Da	Nu
8	Agresorul a încălcat anterior ordine de restricție de urgență sau ordonanțe de protecție	Da	Nu
9	Agresorul a fost condamnat pentru acte de violență în familie	Da	Nu

Riscul pentru viața sau sănătatea victimei este considerat prezent în cazul unui răspuns afirmativ la cel puțin un criteriu indicat în Chestionar.

Eu, subsemnata/ul _____ am luat cunoștință de existența pericolului pentru viața sau sănătatea proprie și am fost informat/ă despre obligația expertului judiciar de raportare a cazului la organele poliției. Totodată, confirm faptul că am fost informat/ă despre serviciile prestate de centre/servicii specializate, fapt pentru care **sunt de acord/nu sunt de acord** ca expertul judiciar să realizeze
(a se sublinia)
referirea către serviciile specializate.

DATA

SEMNĂTURA

ANEXA NR. 3

la Instrucțiunea privind răspunsul Centrului de
Medicină Legală la cazurile de violență în familie,
inclusiv ca formă de violență împotriva femeilor

Resurse disponibile victimelor violenței în familie și agresorilor

Asigurați-vă că sunteți la curent cu măsurile de planificare a siguranței pe care le puteți oferi, atât în cadrul propriei instituții, cât și al altor instituții. Familiarizați-vă cu resursele locale și naționale spre care puteți îndruma victima, inclusiv serviciile de specialitate. Următoarele site-uri și date de contact v-ar putea fi utile:

1. Autorități tutelare locale/teritoriale

2. Servicii pentru victime:

- **Centrul de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane din Chișinău**
tel.: 0(22)92-71-94, 0(22)92-71-74, 079336663,
e-mail: shelter_team@cap.md, site: www.cap.md
- **Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”**
Telefonul de încredere 08008 8008
tel.: 0 (22) 23-49-06, fax: 0 (22) 23-49-07,
e-mail: office@lastrada.md, site: www.lastrada.md
- **Centrul de Drept al Femeilor (CDF)**
tel./fax: 0 (22) 81-19-99, GSM.: 068 855050, 080080000 (apel gratuit);
e-mail: office@cdf.md, site: www.cdf.md
- **Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC)**
tel.: 078 000 480; 0 (22) 75-88-06, 75-67-78, fax: 0 (22) 74-83-78,
e-mail: office@cnpac.md, site: www.cnpac.md
- **Asociația PromoLEX**
tel/fax: 0 (22) 45-00-24,
e-mail: info@promolex.md, site: www.promolex.md
- **Refugiul Casa Mărioarei**
tel. 0 (22) 72-58-61,
e-mail: cmarioarei@gmail.com; site: www.antiviolența.md

- **Centrul de Reabilitare a Victimelor Torturii „Memoria”**
tel/fax: 0 (22) 27-32-22, 0 (22) 27-06-19, 079704809,
e-mail: rctv@memoria.md, site: www.memoria.md

- **Centrul „Onoarea și Dreptul Femeilor Contemporane” (Bălți)**
tel: 0 (231) 70-778, 0 (231) 77-794, 0 (231) 70-149, 079055616,
e-mail: olgapatlati@mail.ru

- **Centrul de Criză Familială „Sotis” (Bălți)**
tel: 0 (231) 92-541, fax: 0 (231) 33-475,
e-mail: ccf.sotis@gmail.com

- **Centrul Maternal „Pro Familia” (Căușeni)**
tel.: 0 (243) 26-721, 0 (243) 26-975, 0 (243) 26-835,
e-mail: profamilia2006@gmail.com

- **Centrul Maternal „Pro-Femina” (Hâncești)**
tel.: 0 (269) 23-364,
e-mail: profemina.2009@mail.ru

- **Centrul Maternal (Cahul)**
tel.: 0 (299) 44-080,
e-mail: centru-maternal.cahul@mail.ru

- **Centrul de Asistență și Consiliere a Victimelor Violenței în Familie „Ariadna” (Drochia)**
tel.: 0 (252) 20-308, G-SM: 079000118,
e-mail: cm_ariadna@yahoo.com

- **A. O. „Stimul” (Ocnița)**
tel.: +373 601 65 416, fax: +373 (271) 2 33 51,
e-mail: moldovastimul@inbox.ru

- **A. O. „Vesta” (Comrat)**
tel.: +373 (298) 840 63, +373 (298) 840 62

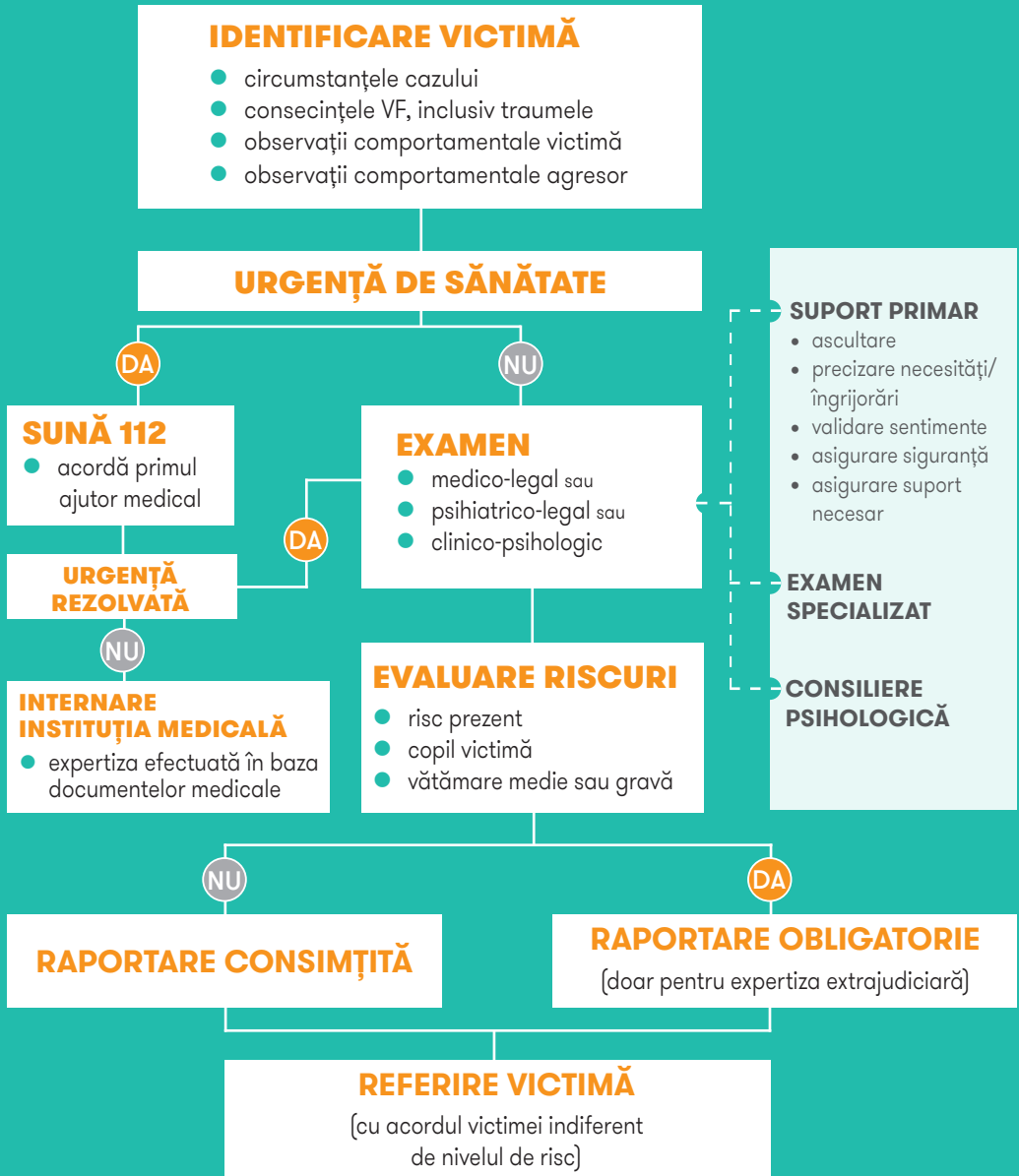
- **Centrul de Resurse pentru Tineret „Dacia” (Soroca)**
tel.: 0 (230) 23-619, 0 (230) 92 964;
e-mail: crt.dacia@gmail.com; site: www.youthsoroca.md

3. Servicii pentru agresori:

- **Program de schimbare pentru bărbații care aplică acte de violență (Chișinău)**
tel: 060474277; email: cnfacem@gmail.com
- **Centrul de Asistență și Consiliere pentru Agresori Familiali (Drochia)**
tel: 79000115;
- **Centru de Asistență și Consiliere pentru Agresori Familiali (Căușeni)**
tel: 79998755; e-mail nonviolenta.causeni@yahoo.com;
- **Centru de Asistență și Consiliere pentru Agresori Familiali (Ocnița)**
tel: 079782093; 027164832

ANEXA NR. 4 la Instrucțiunea privind răspunsul
Centrului de Medicină Legală la cazurile de violență în
familie, inclusiv ca formă de violență împotriva femeilor

Algoritmul de răspuns în cazul expertizei privind victima violenței în familie (VF)

Cuprins

CAPITOLUL I. Dispoziții generale	4
CAPITOLUL II. Atribuțiile Centrului de Medicină Legală în cazurile de violență în familie	10
CAPITOLUL III. Principiile intervenției în cazurile de violență în familie	12
CAPITOLUL IV. Procedura de identificare a cazului/victimei violenței în familie	16
CAPITOLUL V. Acordarea primului ajutor medical <i>(la necesitate)</i>	19
CAPITOLUL VI. Efectuarea examenului medico-legal, psihiatrico-legal sau clinico-psihologic, inclusiv documentarea	20
CAPITOLUL VII. Procedurile de evaluare a riscurilor, raportare și referire a cazurilor de violență în familie	27
ANEXA 1. Recomandări pentru specialiști în interacțiunea cu victima violenței în familie	31
ANEXA 2. Chestionar pentru identificarea riscului pentru viața sau sănătatea victimei	33
ANEXA 3. Resurse disponibile victimelor violenței în familie și agresorilor	35
ANEXA 4. Algoritm de răspuns în cazul expertizei privind victima violenței în familie (VF)	38

